

20. LOKAKUUTA 2025

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

JULIA LINERI, YMPÄRISTÖASiantuntija

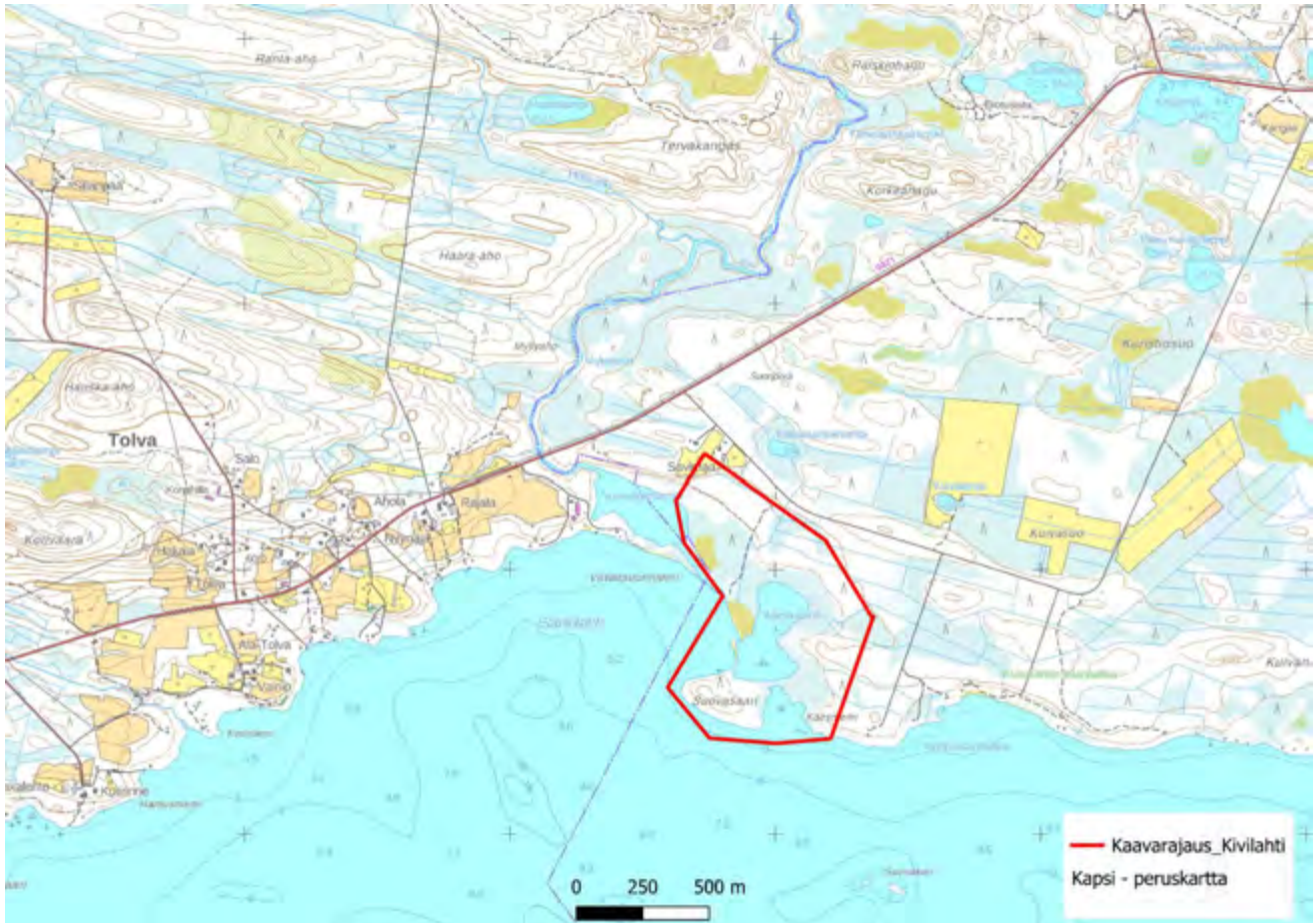
Sisällysluettelo

1.	JOHDANTO	3
2.	AINEISTO JA MENETELMÄT	3
3.	KOHTEEN YLEISKUVAUS.....	4
4.	HUOMIONARVOISET KOhteET JA SUOJELUALUEET	4
5.	ALUEEN MAA- JA KALLIOPERÄ	5
6.	KASVILLISUUS JA LUONTOTYYPIT	7
6.1	Kasvillisuuskuviointi 1.....	8
6.2	Kasvillisuuskuviointi 2.....	15
6.3	Kasvillisuuskuviointi 3.....	20
6.4	Kasvillisuuskuviointi 4.....	22
6.5	Kasvillisuuskuviointi 5.....	23
6.6	Kasvillisuuskuviointi 6.....	25
6.7	Kasvillisuuskuviointi 7.....	26
7.	KOHTEEN LAJISTO.....	28
8.	HUOMIONARVOISET KOhteET.....	29
8.1	Metsäkorte- ja ruohokorpi	30
8.2	Sisävesien hiekkarannat	30
9.	JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET	31
10.	LÄHTEET	33

1. JOHDANTO

Työssä on laadittu luontoselvitys Kuusamon Kivilahden ranta-asemakaavan laatimista varten. Kaavoitettava alue sijaitsee Posion ja Kuusamon rajalla noin 33 kilometrin päässä Kuusamon kaupungista luoteeseen. Kaavoittajana toimii KimmoKaava. Luontoselvitys on tilattu kaavoittajan toimesta.

Kuva 1. Kaavarajaus ja sijainti

Luontoselvityksen maastotyön sekä raportin on tehnyt Julia Lineri, joka on ympäristöasiantuntija (Insinööri AMK) ja luontokartoittajaopiskelija (luontokartoittaja EAT).

2. AINEISTO JA MENETELMÄT

Luontoselvityksen esityönä haettiin Suomen Lajitietokeskukselta ajankohtaiset uhanalaisten lajien esiintymistiedot kaava-alueelta. Lisäksi arvioitiin olemassa olevan paikkatiedon, maastokartta- ja ilmakuvatulkinnan perusteella alustavasti alueen suojelullisista syistä huomioon otettavat luontokohteet.

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

Maastossa havainnoitiin luontotyyppien kasvillisuuden yleispiirteitä, luonnontilaisuutta ja suojellullisia arvoja. Luontotyytit luokiteltiin Suomen luontotyyppien punaisen kirjan (Kontula & Raunio, 2018), Metsätyypit – kasvupaikkaoppaan (Hotanen ym., 2018) ja Suotyytit ja turvekankaat – kasvupaikkaoppaan (Hotanen ym. 2021) mukaan. Suojelullisesti arvokkaiksi luontotyypeiksi luetaan kohteet, jotka merkittävästi lisäävät alueen luonnonarvoja. Näitä ovat muun muassa Suomen luonnonsuojelulain nojalla suojellut 7 luvun 64 §:n ja 65 §:n luontotyytit, metsälain 10 §:n erityisen tärkeät elinympäristöt, vesilain 2 luvun 11 §:n turvaamat pienvesiluontotyytit, Suomen punaisen kirjan uhanalaiset luonnontilaiset ja luonnontilaisen kaltaiset luontotyytit, ja muuten luontoarvoiltaan arvokkaiksi todetut kohteet (Mäkelä & Salo, 2024).

Lisäksi maastossa kiinnitettiin huomiota alueen lajistoon, erityisesti luontodirektiivin liitteen II ja IV – lajeihin, lintudirektiivin liitteen I lajeihin sekä lajeihin, jotka ovat joko rauhoitettuja, erityisesti suojeltavia, uhanalaisia tai alueellisesti uhanalaisia sekä Suomen vastuulajeihin.

Maastokäynnit toteutettiin 30.5.2025 ja 1.8.2025.

3. KOHTEEN YLEISKUVAUS

Metsäkasvillisuusvyöhykkeiden aluejaossa Kuusamon Kivilahti sijaitsee pohjoisboreaalisen Koillismaan vyöhykkeellä (4a). Suokasvillisuusvyöhykkeen alue sijaitsee Peräpohjolan aapasuoalueella (alajaossa Kuusamon rinnesuot). Eliömaantieteellisessä jaossa alue kuuluu Koillismaahan (Ks). Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnissa alue sijoittuu Pohjois-Suomeen arvointialueeseen. Maisemamaakuntajaossa kaava-alue lukeutuu Kainuun ja Kuusamon vaaramaahan.

Kaavoitettava alue sijaitsee Posion ja Kuusamon rajalla, jonka läheisyydessä on harvaan asuttua kylä- ja loma-asutusta. Kaava-alueen suot ovat joko ojittamattomia tai ojitettuja.

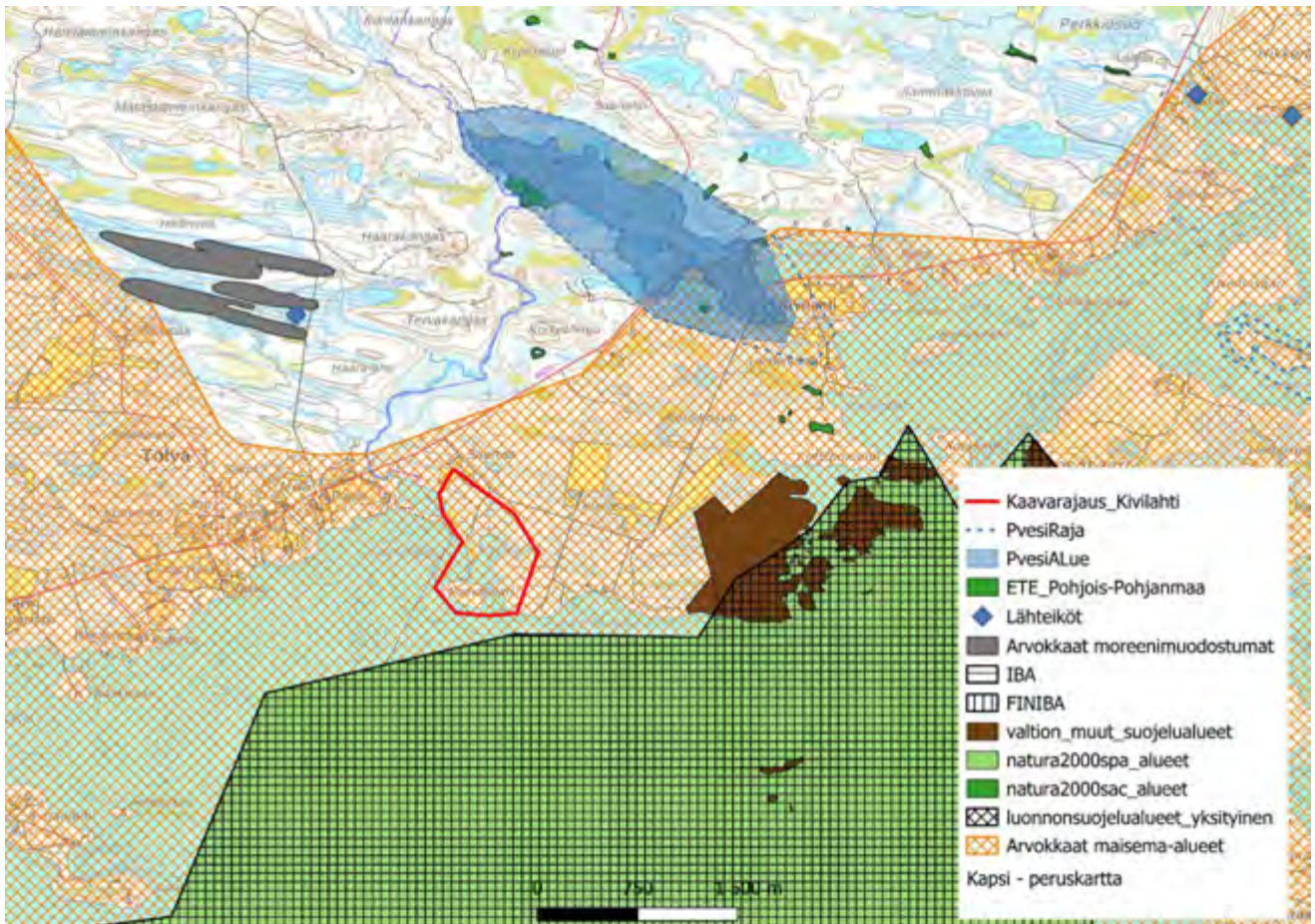
4. HUOMIONARVOISET KOHTEET JA SUOJELUALUEET

Kaava-alueen sisällä ei esiinny tunnettuja huomionarvoisia kohteita tai suojelualueita. Alueella ei myöskään esiinny muinaisjäännöksiä tai muita arvokkaita kulttuuriperintökohteita (kuva 2). Kaava-alue sijaitsee Kitkajärvien ja Riisitunturin maisemat – nimisellä valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella. Maisema-

LUONTOSelvitys, KIVILAHTI

alueella sijaitsee kuitenkin useita loma- ja kyläasutuksia. Kaava-alueen läheisyydessä sijaitsee Kitkan Natura2000-luonnonsuojelualue, joka myös on FINIBA- ja IBA-alueita eli linnustollisesti arvokasta aluetta. Kaavoitettavan alueen läheisyydessä sijaitsee muitakin huomionarvoisia kohteita, kuten rantojen suojeluohjelmaan kuuluva Yli-Kitka (valtion muut suojelualueet). Kaava-alueen lähin pohjavesialue on Kivilahdenkangas (11305108), joka on vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue (luokka 1).

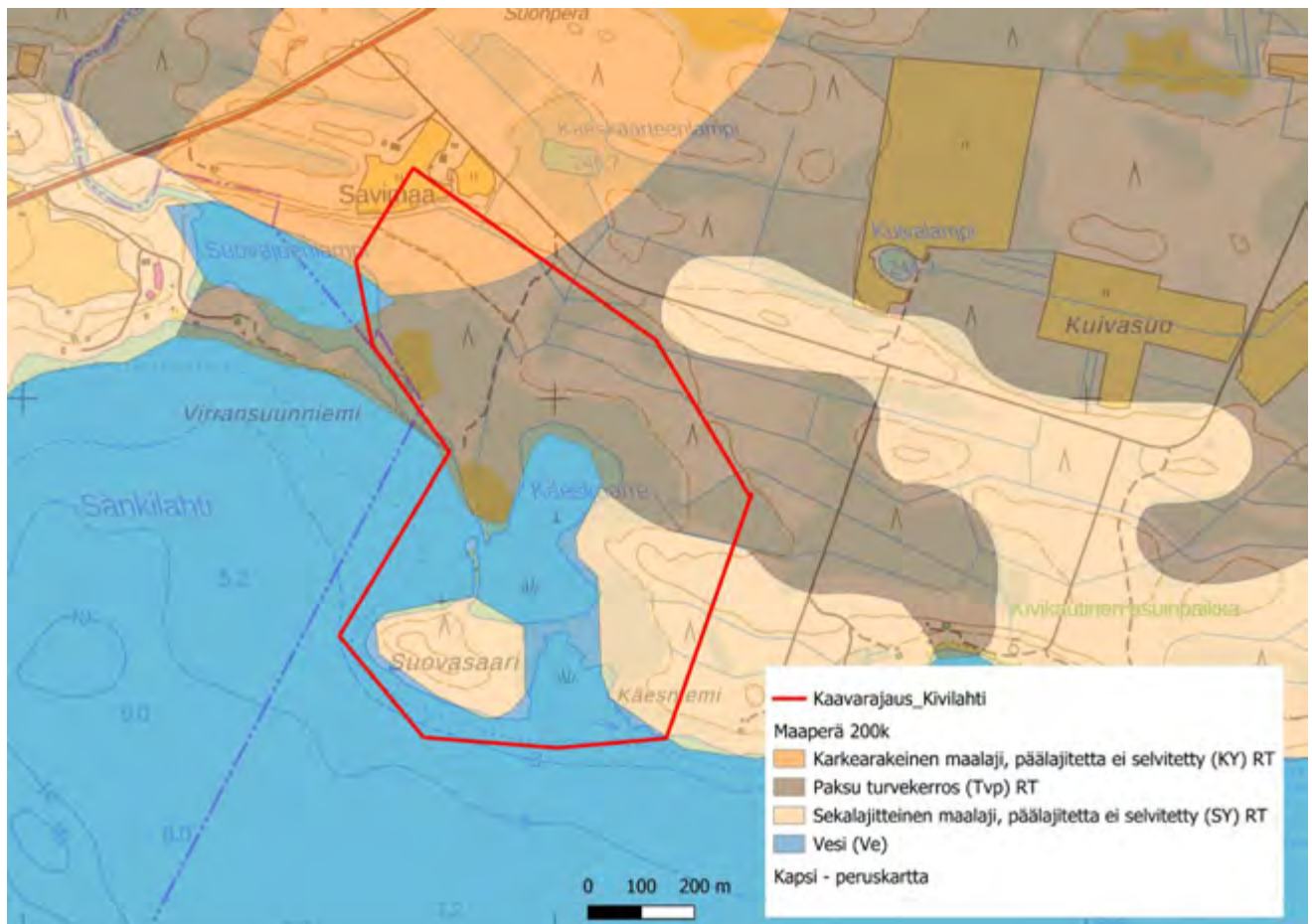
Kuva 2. Kaava-alueen lähimmät huomionarvoiset alueet

5. ALUEEN MAA- JA KALLIOPERÄ

Geologian tutkimuskeskuksen aineistojen (2025) mukaan maaperä (kuva 3) alueella on pääosin paksua turvekerrosta sekä karkea- ja sekalajitteista maalajia. Kaava-alueen kallioperä koostuu kvartsiitista ja diabaasista (kuva 4).

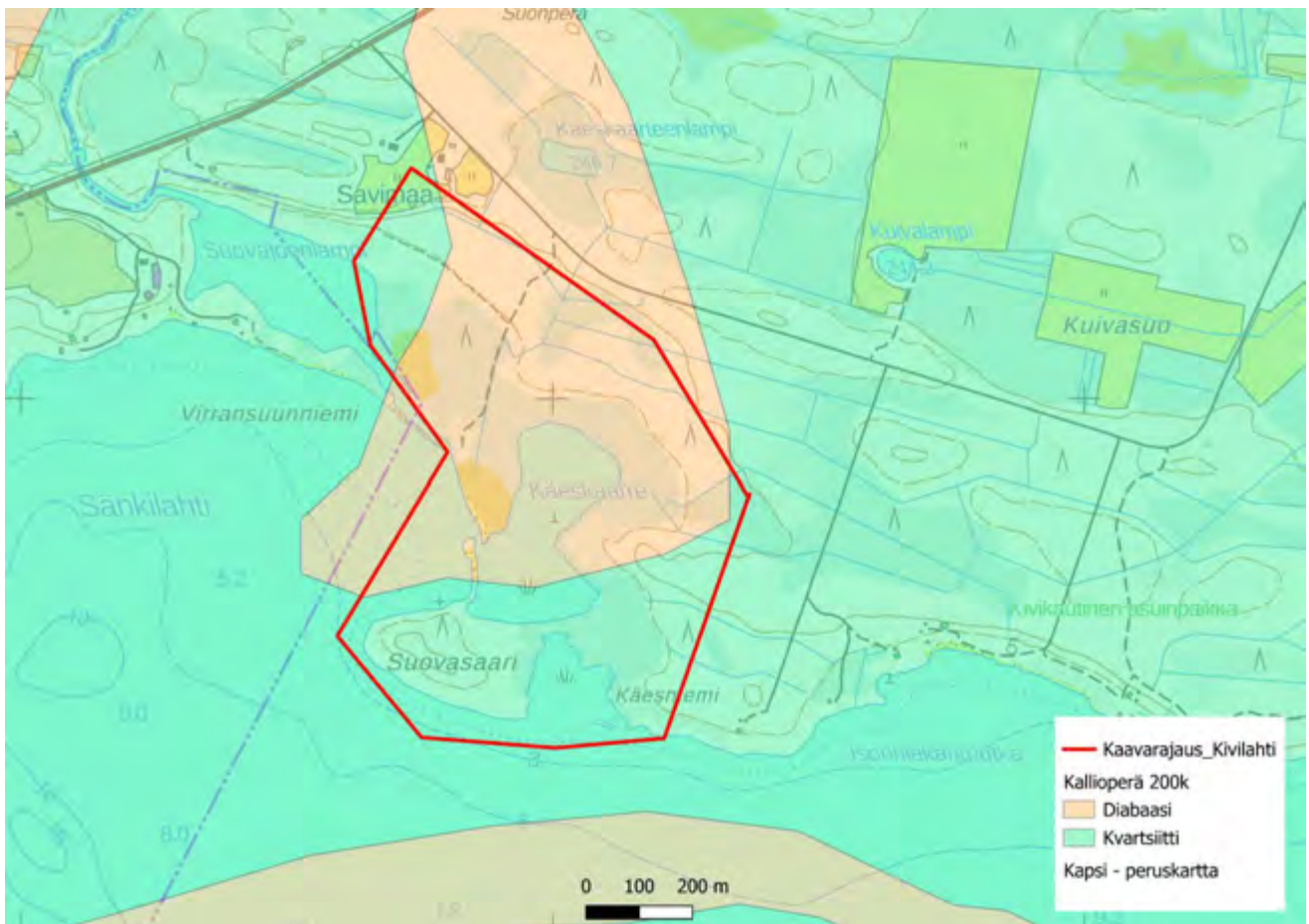
LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

Kuva 3. Alueen maaperä

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

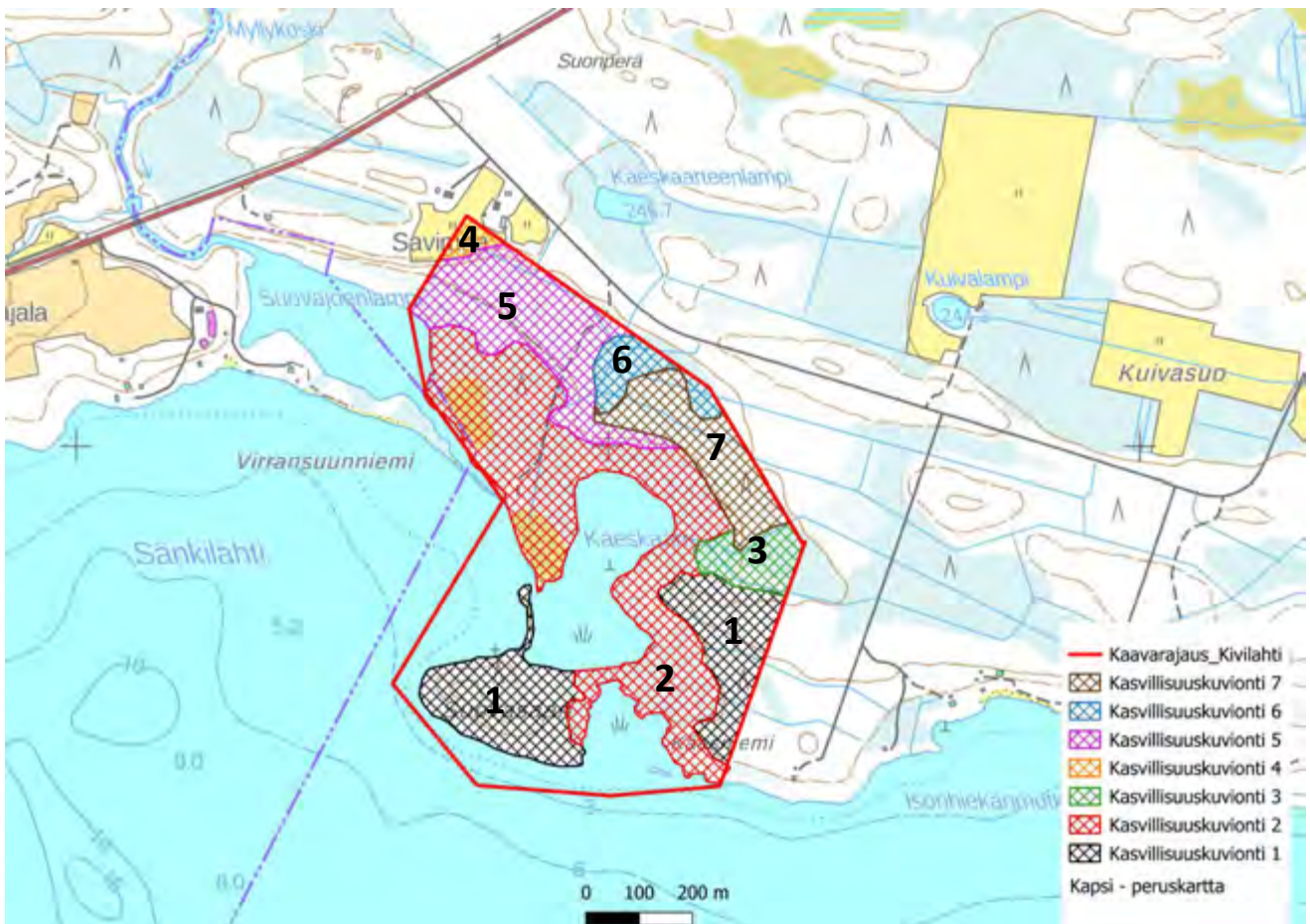
Kuva 4. Alueen kallioperä

6. KASVILLISUUS JA LUONTOTYYPIT

Tässä luvussa esitetään alueelta löydetyt kasvillisuus- ja luontotyytit. Luontotyytit on luokiteltu Suomen luontotyyppien punaisen kirjan, Metsätyypit – kasvupaikkaoppaan) ja Suotyytit ja turvekankaat – kasvupaikkaoppaan mukaan. Kaava-alueelta löytyi useita erilaisia kasvillisuuskuviointeja (kuva 5) riippuen muun muassa maaperän ominaisuuksista ja alueen ojituksista. Pääosa kasvillisuudesta koostui erilaisista ojittamattomista suokasvillisuuksista (kasvillisuuskuviointi 2) ja kuivahkomman kangasmetsän kasvillisuudesta (kasvillisuuskuviointit 1 ja 5). Kuvioinneista on esitetty tarkemmat kuvaukset alla olevissa kappaleissa. Huomionarvoisista luontotyypeistä on vielä tarkemmat kuvaukset luvussa 8.

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

Kuva 5. Alueen kasvillisuuskuvionnit

6.1 Kasvillisuuskuvionti 1

Kasvillisuuskuvionnin kasvillisuus koostui pääosin variksenmarja-mustikkatyyppin (EVT) kuivahkosta kangasmetsästä. Suovasaaren puusto on vanhaa tai korkeintaan varttunutta havupuustoa sekä saaren rannan tuntumassa esiintyy myös muutamia lehtipuita, kuten koivua, pajua ja nuorta harmaaleppää. Mantereen kuvioinnilla esiintyy pääosin kuusia ja mäntyä. Valtavarpuina koko kuvioinnilla esiintyy mustikkaa, puolukkaa ja variksenmarjaa sekä paikoin myös kanervaa ja suopursua erityisesti soistuneemmilla alueilla. Sammalkerros on yhtenäinen koostuen pääosin seinäsammalesta. Pohjoisosassa Suovasaarta kuviointi muuttuu luhtaisemmaksi vesistöä kohden.

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

Suovasaarella esiintyy myös sisävesien hiekkarantaa. Saaren pohjoisosasta löytyi vanhan rakennuksen perustukset.

Kuva 6. Kuivahkoa vanhaa kangasmetsää Suovasaarella

Kuva 7. Soistuneempi alue Suovasaaren eteläosassa

Kuva 8. Vanhan rakennuksen perustukset Suovasaarella

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

Kuva 9. Vanha koivu Suovasaarella

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

Kuva 10. Kapea kärki Suovasaarella, jossa esiintyy kärjen reunalla hiekkarantaa

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

Kuva 11. Suovasaarelle perustettu tieyhteys

Kuva 12. Mantereen kuivahkoa kangasta

6.2 Kasvillisuuskuvionti 2

Kasvillisuuskuvionti koostuu useista erilaisista suotyypeistä, jotka ovat pääosin ojittamattomia. Valtasuotyyppinä esiintyy tupasvillaräme, jossa puusto on harvahkoa männikköä. Kenttäkerroksen valtalajina esiintyy tupasvillaa ja sammalkerros on yhtenäinen. Räme erityisesti vaihettumisvyöhykkeillä oli rehevää ja saattoi vaihettua esimerkiksi kangasrämeen kautta kuivahkoksi kankaaksi. Kuvioinnin eteläosassa erityisesti Suovasaaren ja Käesniemen rantaviivalla esiintyy pajuviitaluhtaa. Pajuviitaluhtaa oli keväällä täysin veden peitossa, mutta heinäkuun käynnillä kuivahtanut jonkin verran. Samaa pajuviitaluhtaa esiintyy

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

myös Käeskaarten sara- ja avoluhdan ympärillä, joka vaihettuu sisämaahan päin tupasvillarämeeksi. Luhdat ovat laajoja alueita ja kuvionnilla ei esiinny puustoa, jolloin kaava-alueen luhtia ei mielletä suoraan Metsälain 10 § -kohteeksi. Kuviolla esiintyy myös kaksi lettomaisempaa aluetta Sänkilahden puolella kuviota (maastokartassa keltaisella pohjalla esitetty), joissa esiintyi myös sara- ja pajuviitaluhdan piirteitä. Alemman leton rannalla esiintyy sisävesien hiekkarantaa. Sänkilahdelle johtavan polun päässä oli selkeästi kivennäismaata, jossa oli kuivahkon kankaan piirteitä.

Kuva 13. Tupasvillaräme

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

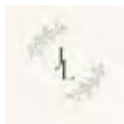
Kuva 14. Pajuviitaluhtaa vesistöjen läheisyydessä

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

Kuva 15. Luhtamaisemaa Käeskaarteelle päin

Kuva 16. Lettokasvillisuutta, jossa myös luhtamaista piirrettä

Kuva 17. Kivennäismaapohjainen alue Sänkilahdelle johtavan polun päässä. Takana on myös sisävesien hiekkarantaa, jota esiintyy myös lettomaisen alueen luona sekä Suovasaaren kapeassa kärjessä.

6.3 Kasvillisuuskuviointi 3

Kasvillisuuskuviointi koostuu yksinomaan ruohoturvekankaasta (Mtkg II), jossa puusto koostuu pääosin hieskoivusekametsästä. Pajujakin esiintyy jonkin verran. Erityisesti ojituksen läheisyydessä ruoho- ja heinäkasvillisuus on runsasta. Kookkaita saniaisia ei juurikaan esiinny. Riidenliekoa ja metsäkortetta esiintyy runsaasti. Varpulajeina turvekankaalla esiintyy mustikkaa ja puolukkaa. Sammalpeite on aukkoinen, mutta monilajinen, jossa esiintyy muun muassa seinäsammalta ja rahkasammalia.

Kuva 18. Ruohovaltaisempaa ruohoturvekangasta erityisesti ojan luona

Kuva 19. Ruohoturvekangas II

6.4 Kasvillisuuskuviointi 4

Kuviointi on erotettu muista kasvillisuuskuvioinneista, sillä alue on rehevää kesantoniittyä, jossa esiintyy valtalajina maitohorsmaa, hevonhierakkaa ja huopaohdaketta sekä erilaisia heinäkasveja.

Kuva 20. Asutuksen yhteydessä sijaitseva rehevä kesantoniitty

6.5 Kasvillisuuskuviointi 5

Alueella esiintyy kuivahkoa variksenmarja-puolukkatyypin kangasta (EVT), mutta kuvioinnilla hiekkapohjainen maanpeite on paikoin paljas. Puusto koostui pääosin männiköstä, mutta jonkin verran kuusia ja lehtipuitakin esiintyy. Varvut ovat runsaina kenttäkerroksessa ja sammalpeite koostuu lähes yhtenäisestä seinäsammaleesta. Suopursua ja muuta suokasvillisuutta esiintyy etenkin soiden vaihtumisvyöhykkeillä. Erona ensimmäisen kasvillisuuskuvioinnin alueeseen on, että tällä kuvioinnilla kangasmetsä on paljon karumpaa ja paikoin hiekkapohjaisuus näkyy selkeästi. Kuviolla sijaitseva polku on pääosin hiekka- tai moreenipohjaista.

Kuva 21. Kuivahko variksenmarja-puolukkatyyppin kuivahko kangas kaava-alueen pohjoisosassa

Kuva 22. Maaperän hiekkapohjaisuus korostuu kasvillisuuskuvion poluilla

6.6 Kasvillisuuskuviointi 6

Kuviointi sijoittuu selkeästi nuorelle ojitusalueelle, joka reunoilta on jo vaihtunut jonkin verran puolukaturvekankaaksi. Alun perin alue on todennäköisesti ollut nevaa, todennäköisesti saranevaa. Kasvillisuus oli rehevää koostuen saroista ja ruohoista, mutta joukossa esiintyy myös pajuja. Jonkin verran myös räme- ja nevarpuja esiintyy.

Kuva 23. Nuorta ojitusalaa, jossa esiintyy runsaasti saraa ja pajuja

6.7 Kasvillisuuskuviointi 7

Kuvioinnilla on runsas korpimainen kasvillisuus, joka on kosteammilla alueilla selkeästi ruohokorpea ja muuten pääosin mustikkakorpea. Puusto on pääosin kuusta, mutta myös koivua esiintyy sekapuuna. Kenttäkerros koostui tuoreen kankaan kasvillisuudesta, kuten erilaisista saniaislajeista. Valtavarpuna esiintyy mustikkaa, mutta puolukkaakin esiintyy. Sammalkerros on yhtenäinen. Märemmillä alueilla ruohokorpi esiintyy runsasruohoisena, ryteikköisenä ja märkänä suona. Alueella on myös metsäkortekorveksi kuvioitava alue, jossa valtalajina esiintyi metsäkorte. Metsäkortekorvessa valtapuuna esiintyy koivua, mutta myös kuusia. Metsäkorte- ja ruohokorpi

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

voidaan mieltää metsälain erityisen tärkeäksi elinympäristöksi (Metsälaki 10 §). Biotooppi on noin 1,5 hehtaarin kokoinen alue, joka vastaa pienialaisuutta. Metsäkorte- ja ruohokorvesta on esitetty tarkemmin luvussa 8.

Kuva 24. Mustikkakorpi

Kuva 25. Märemmillä alueilla esiintyy ruohoisempaa korpea tai metsäkortekorpea

7. KOHTEEN LAJISTO

Maastokäynnin perusteella alueen lajisto on pääosin tavanomaista Koillismaan lajistoa. Alueella havaittiin tavanomaisen linnuston lisäksi luontaisesti laulujoutsen ja hömötiainen. Sudenkorentoja esiintyi luhdalla paljon. Huomionarvoisia kasvilajeja ei alueelta löydetty. Alueelta ei myöskään havaittu esimerkiksi suurten petolintujen pesiä tai reviirejä. Petolintujen pesiä ja reviirejä ei ollut myöskään tiedossa olemassa olevissa aineistoissa. Näin ollen linnuston osalta voidaan arvioida, että koko alue ei ole huomionarvoinen. Linnustollisesti arvokkaampia kohteita ovat luhdat ja kosteikkomaisemmat suoalueet.

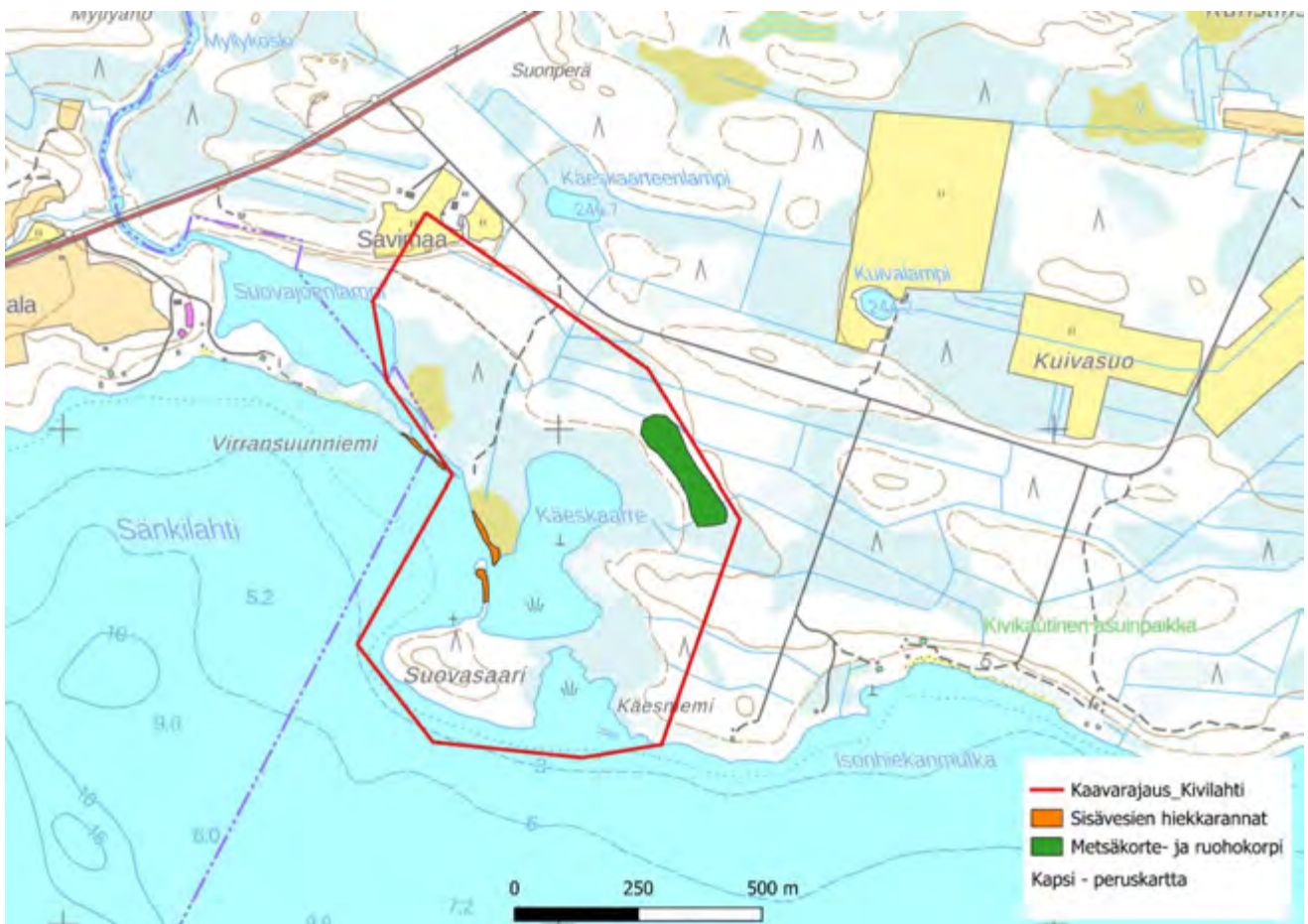

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

Koko kaava-alueelta haettiin myös Suomen Lajitietokeskukselta ajankohtaiset uhanalaisten lajien esiintymistiedot hankealueelta. Lajitietokeskuksen mukaan alueelta ei ole löytynyt huomionarvoisia lajeja kaava-alueelta. Lähimpään tunnettuun merikotkan pesään on kaava-alueen reunalta etäisyyttä 1,5 kilometriä.

8. HUOMIONARVOISET KOHTEET

Kaava-alueelta löydettiin muutamia huomionarvoisia kohteita (kuva 26), jotka tulisi ottaa kaavamerkinnöissä huomioon. Tällaisia kohteita ovat sisävesien hiekkarannat sekä metsäkorte- ja ruohokorpi.

Kuva 26. Huomionarvoiset kohteet kaava-alueella

8.1 Metsäkorte- ja ruohokorpi

Kaava-alueen koillisreunalla esiintyy metsäkorte- ja ruohokorpea, joka on tulkittavissa metsälain 10 §:n perusteella erityisen tärkeäksi elinympäristöksi, sillä kuviossa esiintyy yhtenäinen metsäkortekasvillisuuden vallitsevuus sekä erirakenteinen puusto (kuva 27). Metsälain turvaamat erityisen tärkeät elinympäristöt tulee turvata metsien käsittelyssä ja rajattava hakkuiden ulkopuolelle.

Kuva 27. Metsäkortteen yhtenäinen kasvillisuus

8.2 Sisävesien hiekkarannat

Sänkilahden rannalla esiintyy niin kaava-alueen rajojen sisällä kuin ulkopuolellakin tunnettuja sisävesien hiekkarantakohteita. Rannat ovat avoimia ja niiden maa-aines on pääosin hiekkaa tai hietaa. Hiekkarannat ovat kapeita ja pienialaisia, kuten Sänkilahdellakin.

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

Luonnonsuojelulain 9/2023 mukaan hiekkarannat ovat luonnonsuojelulain 64 § suojeltuja luontotyypppejä. Luonnonsuojelulain 64 §:n suojeltua luontotyyppiesiintymää ei saa hävittää eikä heikentää. Luonnonsuojelulain 66 §:n mukaan: *”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi yksittäistapauksessa myöntää poikkeuksen 64 §:n 2 momentissa tai 65 §:n 1 momentissa tarkoitetusta kiellosta, jos kyseisen luontotyyppin suojelutavoitteet eivät huomattavasti vaarannu tai luontotyyppin suojelu estää yleisen edun kannalta erittäin tärkeän hankkeen tai suunnitelman toteuttamisen eikä hankkeelle tai suunnitelmalle ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa.”*

9. JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Kaavoitettavalle alueelle laadittiin luontoselvitys, jossa tarkasteltiin alueen luonto-olosuhteita. Kaava-alueelta tarkasteltiin myös huomionarvoisia lajeja tai suojelualueita.

Kaava-alueelta löytyi useita erilaisia kasvillisuuskuviointeja riippuen muun muassa maaperän ominaisuuksista ja alueen ojituksista. Pääosa kasvillisuudesta koostui erilaisista ojittamattomista suokasvillisuuksista ja kuivahkomman kangasmetsän kasvillisuudesta.

Kaava-alueelta löydettiin muutamia huomionarvoisia kohteita, jotka tulisi ottaa kaavamerkinnöissä huomioon. Tällaisia kohteita ovat sisävesien hiekkarannat sekä metsäkorte- ja ruohokorpi. Metsäkorte- ja ruohokorpea, joka on tulkittavissa metsälain 10 §:n perusteella erityisen tärkeäksi elinympäristöksi. Luonnonsuojelulain 9/2023 mukaan hiekkarannat ovat luonnonsuojelulain 64 § suojeltuja luontotyypppejä. Näin ollen sisävesien hiekkarannat sekä metsäkorte- ja ruohokorpi tulisi ulottaa maankäytön muutostoimien ja metsänkäsittelyiden ulkopuolelle.

Maastokäynnin perusteella alueen lajisto on pääosin tavanomaista Koillismaan lajistoa. Alueella havaittiin tavanomaisen linnuston lisäksi luontaisesti laulujoutsen ja hömötiainen. Sudenkorentoja esiintyi luhdalla paljon. Huomionarvoisia kasvilajeja ei alueelta löydetty. Alueelta ei myöskään havaittu esimerkiksi suurten petolintujen pesiä tai reviirejä. Petolintujen pesiä ja reviirejä ei ollut myöskään tiedossa olemassa olevissa aineistoissa. Lähimpään tunnettuun merikotkan pesään on kaava-alueen reunalta etäisyyttä 1,5 kilometriä. Näin ollen linnuston osalta voidaan arvioida, että koko alue ei ole huomionarvoinen. Linnustollisesti arvokkaampia kohteita ovat luhdet ja kosteikkomaisemmat suoalueet.

Muuten maastotarkastelun ja olemassa olevan aineiston perusteella arvioidaan, että suurimmalle osalle kaava-alueesta ei vaadita merkittäviä maankäyttöä ohjaavia toimenpiteitä. Suositeltavaa huomioida kaava-alueen huomionarvoiset kohteet, kuten metsäkorte- ja ruohokorpi sekä sisävesien hiekkarannat. Maankäytön

LUONTOSELVITYS, KIVILAHTI

muutostoimissa, kuten rakentamisessa ja metsien käsittelyssä suositeltavaa huomioida lintujen pesimärauha huhti-heinäkuun ajan.

10. LÄHTEET

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö.

Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Mäkelä, K. & Salo, P. 2024. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi. Opas tekijälle, tilaajalle ja viranomaiselle. 2. korjattu painos. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö. Helsinki. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 43/2023. 374 s.